

mische criminaliteit tot een overstelpend aantal arrestanten leidde, moet in het oog gehouden worden dat wie zich boven de wet stelt, er geen sterke behoefte aan heeft, regels, welke ook, in acht te nemen.' In onze nadere gegevens over de vier genoemde kampen komen dan ook hier en daar verwarrende elementen voor: de realiteit van de kampen is nu eenmaal chaotischer geweest dan men uit de voorschriften zou afleiden.

Schoorl

In juni '40 werd door de bezetter besloten om de in ons land wonende Engelse, Franse en Belgische mannelijke staatsburgers van zestien jaar en ouder te interneren. Zij werden ondergebracht in een aan de rand van de duinen liggend barakkenkamp te Schoorl dat vóór de meidagen van '40 delen van een Nederlands infanterie-regiment gehuisvest had en na de capitulatie korte tijd in gebruik was geweest bij een onderdeel van de *Wehrmacht*. De Fransen en Belgen werden spoedig vrijgelaten, later ook de Engelsen, voorzover zij zestien tot achttien jaar waren – de overige Engelsen werden, vermoedelijk begin '41, naar een civiel interneringskamp in Opper-Silezië overgebracht (in Tost bij Gleiwitz), en aan die Engelse mannen werd in '42, toen de Verenigde Staten met Duitsland in oorlog waren gekomen, een aantal Amerikaanse staatsburgers uit Nederland toegevoegd die eerst enige maanden in het kamp te Amersfoort geïnterneerd waren geweest; de vrouwen onder hen werden met enkele Engelse vrouwen (die blijkbaar ook opgepakt waren) naar een apart interneringsoord overgebracht, ver van de mannen: in Liebenau aan het Meer van Konstanz. Het totaal aantal van deze geïnterneerden (mannen en vrouwen, Engelsen en Amerikanen) bedroeg in de zomer van '44, zoals uit Tabel VII bleek (zie pag. 226-27), ruim vierhonderd.

Vermoedelijk is Schoorl aanvankelijk louter aangeduid als '*Internierungslager*'. Het ressorteerde, gelijk reeds gezegd, onder de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD*, en had dan ook een *SS*-officier als *Kommandant*: aanvankelijk *SS-Untersturmführer* Johann Stöver, later (van juni '41 af) *SS-Hauptscharführer* (een onder-officier dus) Karl Peter Berg. Het kamp werd bewaakt door manschappen van de *Ordnungspolizei* en kreeg, naar het schijnt, toen Stöver verdween, officieel ook de al genoemde nieuwe aanduiding: *Polizeiliches Durchgangslager*. In feite was het toen al vele maanden zulk een *Durchgangslager* geweest, beter misschien: een concentratiekamp, in zoverre namelijk dat het gebruikt was om er groepen personen in op te